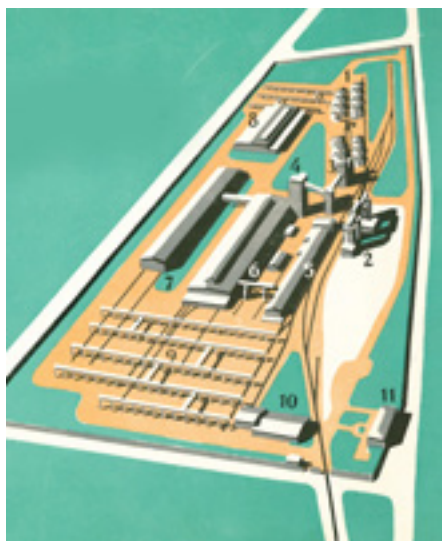

6 Namų statybos kombinatas

Savanorių pr. 174
54.654915, 25.229575

Tęskime kelionę laiku po pramoninę Vilkpėdę ir įsivaizduokime, kad esame XX a. 6-ojo dešimtmečio viduryje – elektrinė pastatyta, tad elektros ir šilumos pakanka, iš naujo silikatinių plytų fabriko jau teka baltų plytų upės, tačiau miesto plėtos tempai reikalauja visko dar daugiau, pigiau ir greičiau, nedelsiant reikia spręsti opią gyvenamojo būsto trūkumo problemą bei įgyvendinti kiekvieno šviežiai iškepto miestiečio svajonę turėti nuosavą butą. Tokiomis aplinkybėmis 1958 m. veiklą pradėjo Vilniaus gelžbetoninių konstrukcijų gamykla (GKG-1), vėliau išplėsta ir tapusi Vilniaus namų statybos kombinatu (toks pavadinimas oficialiai vartotas 1965–1987 m., toliau – VNSK). VNSK – tai generalinės rangos organizacija, kompleksškai užstačiusi sostinės gyvenamuosius masyvus nuo Naujamiesčio iki Pilaitės, taip pat kai kuriuos kitus regiono miestus – Elektrėnus, Alytų, Uteną. Sovietmečiu kombinato rūpesčiu kai kuriais metais iškildavo apie 70–80 proc. sostinės gyvenamųjų namų, tad didelį kompleksą Savanorių pr. 174 nesuklysimė pavadinę pagrindiniais Vilniaus miegamųjų rajonų „gimdymo namais“, dėl kurių susiformavo jiems būdingas pilkas veidas. Šiuo adresu buvo įsikūrusi VNSK administracija, taip pat ir didžiulė gamybinė bazė.

Gelžbetoninių konstrukcijų gamyklos planas.
Pagal leidinį „Vilniaus gelžbetoninių konstrukcijų gamykla“ (1960)

1. Užpildų sandėlis.
2. Mechanizuotas cemento sandėlis su kompresorine.
3. Smulkinimo-rūšiavimo skyrius.
4. Betono maišymo cechas.
5. Armatūrinis cechas.
6. Pagrindinis gamybinis korpusas.
7. Stiebų cechas.
8. Namų statybos cechas (statomas) su gatavos produkcijos sandėliu.
9. Gatavos produkcijos sandėlis.
10. Elektromechaninis cechas.
11. Administracinis pastatas.

Montuojamas 80-ties butų namas iš blokų, pagamintų Vilniaus gelžbetoninių dirbinių gamykloje.
M. Baranausko nuotr., 1959, LCVA, 1-07379

VNSK gamybiniame padalinyje Savanorių prospekte gaminti gelžbetoniniai stulpai elektros perdavimo linijoms, elementai surenkamiesiems visuomeniniams pastatams (darželiams, prekybos centrams), perdangų plokštės, įvairios sijos, kolonos, sėamos ir kiti gaminiai. Čia pat buvo gaminamos plokštės kartu su visais detalių komplektais pirmiesiems stambiaplokščiams namams, 1959 m. iškilusiems Naujamiestyje (buv. J. Uborevičiaus, dab. Birželio 23-iosios g.). Ne veltui sakyta, kad blokiniai namai yra ne statomi, o montuojami – visos namo detalės su įmontuotais langų rėmais ir durimis buvo suformuojamos gamykloje, vėliau jas statybos aikštelėje belikdavo sujungti tarpusavyje, nutiesti elektros instaliaciją ir atlikti likusią apdailą. Net kalbant apie kombinato statistiką kartais buvo nurodoma, kad, pvz., 1965 m. jis ne pastatė, o pagamino

2,5 tūkst. butų. 1978 m., prieš pradėdant užstatyti Šeškinę – pirmąjį rajoną, kuriame dominuos nebe 1-464, o naujos – 120V – serijos namai (serija sukurta dar 1972 m.), išaugo naujas stambiaplokščių namų detalių gamybos kompleksas Žarijų g. Aukštuosiuose Paneriuose. Į Aukštuosius Panerius buvo perkelta išorės sienų gamyba, tačiau laiptų elementai, vidaus sienos, perdangos, reljefinės balkonų aptvėrimo plokštės ir kitos detalės toliau paliktos gaminti Savanorių prospekte. Čia taip pat palikta ir sanitarinių kabinų gamyba – prie konvejerių buvo sudedami elektros laidai, pakabinamos durys, glaistomos sienos, išklijuojamos plytelės, taigi visiškai paruoštas naudoti buto sanitarinis mazgas, kurį tereikėjo „prijungti“ prie likusios namo dalies.

Didelės reikšmės gamyklai turėjo geležinkelio atšaka – ja buvo atvežama dolomitinė skalda, cementas, metalai, keramzitas, taip pat išvežama dalis pagamintos produkcijos. Buvusį naudojimo mastą iliustruoja išlikęs tankus bėgių tinklas. Geležinkelis, nors ir gerokai rečiau, šioje teritorijoje naudojamas ir nūdien.

Atėjus nepriklausomybei, drastiškai pasikeitė situacija statybų pasaulyje.

Gelžbetoninių dirbinių gamykloje gaminami elektros stulpai naujoms elektros linijoms.
V. Bražo nuotr., 1961, LCVA, 0-017593-2